

МИНИСТЕРСТВО ЗА МЕЖДУНАРОДНО РАЗВИТИЕ КЪМ
БРИТАНСКОТО ПОСОЛСТВО - СОФИЯ

СТРАТЕГИЯ
ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА
НА ОБЩИНА СТАМБОЛОВО

Април 2005 г.

Съдържание

1. Увод
2. Визия за развитие на туризма в община Стамболово
3. Основни стратегически цели, приоритети и мерки
4. Времетраене и етапи
5. Програма за развитие на туризма
 - 5.1 Изграждане и поддържане на инфраструктурата, обслужваща туризма
 - 5.2 Опазване, поддържане и развитие на зелените площи
 - 5.3 Изграждане на информационни туристически центрове
 - 5.4 Реклама в страната и в чужбина на туристическите обекти
6. Туристически дестинации
7. Необходими действия за наблюдение и оценка

Приложения:

1. Графично изображение на структурата на плановия процес
2. Основни понятия и съкращения
3. Анализ на икономическото и социалното състояние в община Стамболово
4. SWOT анализ
5. Минало, традиции и обичаи

1. Увод

Превръщането на традиционния масов туризъм в мощна туристическа индустрия, както и световните прогнози за значително развитие на туризма през следващите години са в основата на необходимостта от търсенето и предлагането на алтернативни видове туризъм. Това се налага и от оформящите се напоследък нови потребности за нетрадиционните форми на туристическите услуги във все по-голяма група потенциални потребители. България притежава необходимите предпоставки за развитие на екотуризм - природни и културни ценности и уникалната възможност да ги превърне в отправна точка за печеливш бизнес.

"Екотуризмът е естествен избор за България в стремежа и да развива устойчиви форми на поминък и използване на земята, като се опазват природните богатства. Интегриран с културния туризъм, той има важен принос и към опазване на културното ни наследство" се казва във визията за екотуризма в България. Очаква се развитието на екотуризма да допринесе за растежа на икономиката, особено на регионално и местно равнище, за развитието на бизнеса, за повишаване на социалното благосъстояние, при което особено внимание се отделя на опазване на съществуващите природни и културни ресурси.

В община Стамболово има сериозен туристически ресурс за развитието на някои от алтернативните видове туризъм и особено на екологичния туризъм, при които неминуемо ще се реализира положителен социално-икономически ефект. Слабата стопанска инициатива и ограничаването на производствените дейности през последните години, обезлюдяването на малките населени места и повишената миграция не предлагат други възможности за увеличаване на заетостта и икономическото развитие на общината. Алтернативният туризъм се явява добра перспектива и възможност за устойчиво развитие и просперитет на общината и нейното население.

Стратегията за развитие на туризма в община Стамболово се съчетава и произтича от Общинския план за развитие на Община Стамболово.

2. Визия за развитие на туризма в община Стамболово

Визия: Община Стамболово да се превърне в туристически център, предлагащ съвременни услуги в областта на алтернативния туризъм – селски, екологичен, културен, винен, лечебен и спортен, ЧРЕЗ: развитие на местната инфраструктура и насърчаване на местната предприемаческа активност.

3. Основни стратегически цели, приоритети и мерки

Основна цел: Да се осигури устойчив растеж на туристическия сектор в общината, а предлагането на туристически услуги се превърне в ефективен инструмент за повишаване благосъстоянието на местното население.

Специфични цели:

- Да създадем подкрепящи условия за развитието на бизнеса, селското, горското стопанство и туризма, като обединим усилията на местните власти, представителите на бизнеса, НПО и гражданите;
- Да опазим чиста околната среда, съхраним уникалните природни дадености и биоразнообразието в региона, като подкрепяме щадящите околната среда инициативи;
- Да проучим, опазим и популяризираме културното наследство, традициите и обичаите на местното население;
- Да изградим съвременна инфраструктура и информационна система, обслужваща туристическата дейност;
- Да работим за повишаване качеството на туристическите услуги чрез организиране на обучение за подобряване на информираността, знанията и уменията на хората, заети в сферата на туризма;
- Да се подобри достъпът до надеждна маркетингова информация и да се подобри качеството на рекламната дейност в областта на туризма и туристическия бизнес с цел привличане на туристи и удължаване на туристическия сезон.

Особена роля при съхраняването на природното и културното наследство се отделя на:

- отговорното стопанисване на защитените територии и културното наследство, които да гарантират устойчивото им използване в границите на допустимото;

- на подкрепата за устойчивото земеделие и горско стопанство и за дейностите по възстановяване на видове и местообитания, които също да се използват като възможности за развитие на екотуризм.

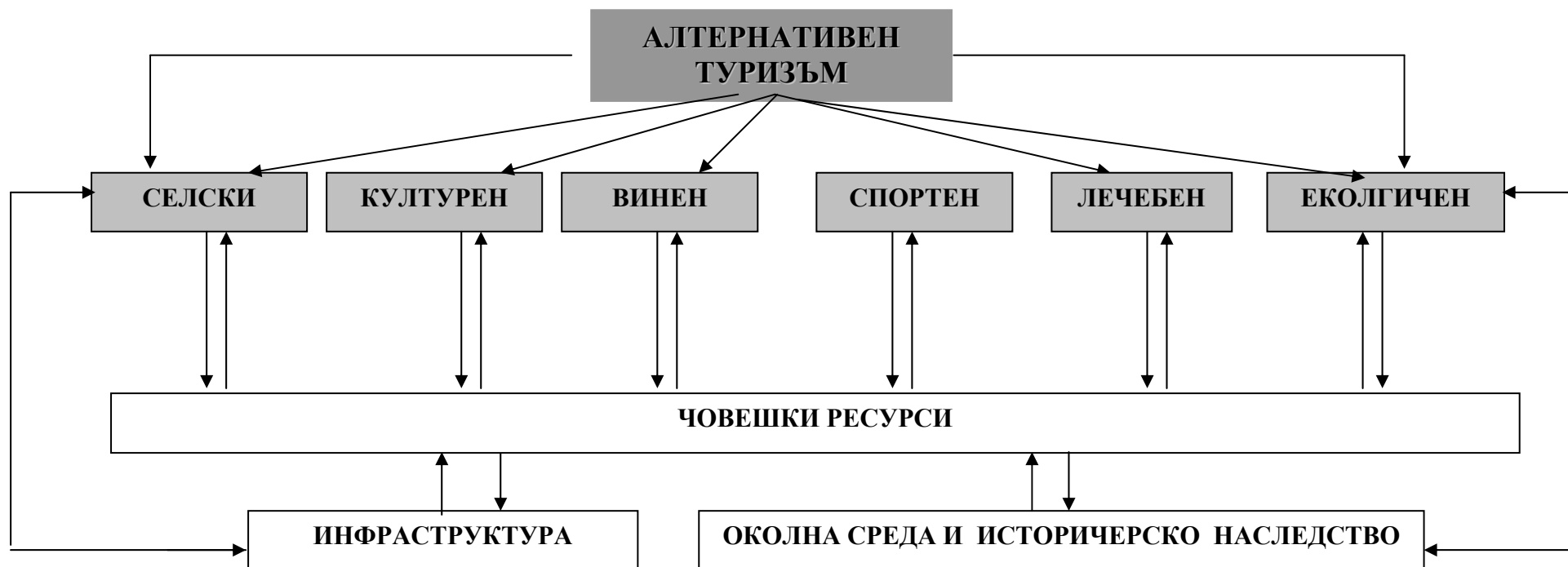
Приоритети

1. Развитие на местния туристически бизнес и осигуряване на качествени туристически услуги.
2. Развитие на туристическия пазар чрез организиране на ефективна маркетингова и рекламна дейност.
3. Подобрен достъп до информация, обучение и професионална квалификация.

Поле на действие на местната политика за развитие на туризма

Обща схема за развитието на видовете туризъм
в община Стамболово

4. Времетраене и етапи

Хоризонтът на действие на стратегията е 2005 – 2013 година и обхваща 3 етапа:

I. Институционално изграждане на местните структури и партньорства - с продължителност от 1 година.

- Изграждане на Консултативен съвет по туризма и неговото утвърждаване сред обществеността;
- Регламентиране на правомощията и отговорностите на членовете на Консултативния съвет;
- Планиране на неговата работа;
- Привличане на външни членове, които да подкрепят и разширяват неговата дейност;
- Публичност на инициативите;
- Създаване на общински Туристически информационен център “Кован кая”;
- Осигуряване на материална база и оборудване;
- Изграждане на информационна база данни в областта на туризма и услугите;
- Привличане на професионално подготвени кадри и подобряване на тяхната квалификация;
- Идентифициране на местните ресурси и възможности за развитие на туризма.

II. Институционално укрепване - с продължителност от 2 години.

- Привличане на местните ключовите фигури за развитието на туризма;
- Организиране на обучителни курсове, семинари и конференции;
- Организиране на атрактивни общински събития в областта на културата, екологията и межкултурното сътрудничество;
- Провеждане на активни рекламни кампании за популяризиране на природните и културните дадености на региона;
- Провеждане на активен маркетинг и осигуряване на адаптивни към потребностите туристически услуги;
- Осъществяване на тесни връзки с туроператори, журналисти и маркетингови звена;
- Изграждане на ефективни международни контакти с други европейски общини, НПО и туристически фирми;

- Включване на общината в национални и международни мрежи, изложения, презентации и конференции, подкрепящи туризма.

III. Мобилизиране на ресурсите за благоустрояване на Стамболово, подобряване на туристическите услуги и превръщането му в туристически център - с продължителност от 6 години.

- Разширяване на обхвата на общественно-частните партньорства и привличане на граждани и предприемачи;
- Обновяване на услугите;
- Адаптиране на селскостопанското производство и преработващата промишленост към нуждите на туризма и съхраняването на природната среда.

Координиращ и контролиращ орган - Консултативен съвет по туризма.

Изпълнител: Община Стамболово и Туристически информационен център “Кован кая”.

Ключови фигури за развитие на туризма:

- Община Стамболово;
- Областна администрация;
- ТИЦ “Кован кая”;
- Сдружение “Арда 2003”
- Други местни и регионални НПО, свързани с развитието на туризма и предприемачеството;
- Селскостопански производители;
- Собственици на хотели, ресторанти и обществени услуги;
- “Стамболово” ЕАД, ВиК, Енергоразпределение, БТК, РИОСВ, РИОКОЗ, РУГ – Кърджали и други;
- Туроператори;
- Медии.

Финансови източници:

- ◆ Бюджетът на общината
- ◆ Предприсъединителните фондове
- ◆ Структурните фондове
- ◆ Финансови средства от бизнеса
- ◆ Дарения
- ◆ Инвестиции

5. Програма за развитие на туризма

5.1 Изграждане и поддържане на инфраструктурата, обслужваща туризма

- Определяне на приоритетните за общината инфраструктурни зони и обекти;
- Разработване на техническите планове за планираните обекти и тяхното депозирание пред предприсъединителните и структурните фондове;
- Планиране и реализиране на мерките за благоустрояване на зоните и населените места, предвидени за активно развитие на туризма;
- Създаване на адекватна поддържаща туризма инфраструктура;
- Поддържане на изградената инфраструктура в добро състояние и качество.

За тяхното достигане са определени следните мерки:

Мерки:

а) Изграждане, рехабилитация и разширяване на съществуващата пътната мрежа:

- Няколко отсечки, които да свързват Стамболово с ЕК 9 Русе - Маказа
- Стамболово - Славеево
- Стамболово - Капитан Андреево
- Стамболово – Хасково
- Стамболово - Кърджали.

б) Изграждане на нова пътна мрежа от общинско значение:

- Кладенец - Зимовина
- Тънково - бившата туристическа хижа,
- Царева поляна – ж.п. спирка
- Път Долно Черковище – Рабово (по поречието на р. Арда)

в) Изграждане на нова пътна мрежа от междуобщинско значение:

- Долно Черковище – Маджарово
- Долно Черковище - Крумовград
- Рабово – Бял кладенец – Конево - Перперикон

г) Благоустрояване на уличната мрежа, тротоарите и пътните банкети и съгласуване с БТК, НЕК, ВиК, кабелен оператор

д) Изграждане на вертикална и хоризонтална маркировка на пътищата:

- поставяне на табели /на български и английски език/ на всички подстъпи към Стамболово и туристическите обекти
- поставяне на хоризонтална маркировка.

е) Получаване на лиценз от ЕАД "Стамболово" за водоползване и управление на ВиК сектора в общината.

ж) Използване минералната вода в с. Долно Ботево за предлагане на нови услуги.

з) Разработване на програма за ефективното използване на минералната вода и привличане на инвеститори.

и) Изграждане и модернизиране на водоснабдителната и канализационната мрежа във всички населени места за създаване на адекватна на съвременните изисквания техническа инфраструктура.

й) Изграждане на пречиствателната станция за питейната вода в с. Долно Черковище.

к) Изграждане на локални пречиствателни станции за отпадни води - приоритетно в общинския център и определените за развитие на туризма населени места: Долно Черковище, Рабово, Бял кладенец, Голобрадово, Силен и Балкан.

л) Създаване на условия за опазване на изворите и водните басейни от промишлени и други замърсявания и екологичната им експлоатация.

м) Изграждане и възстановяване на напоителните полета по долината на р. Арда, землищата на Стамболово, Зимовина, Лясковец, Царева поляна, Жълти бряг, Долно Ботево, Тънково, Малък извор.

н) Поддръжка и осъвременяване на съществуващите напоителни съоръжения в Стамболово и Балкан.

о) Осъвременяване на Помпената станция – с. Долно Черковище и прилежащите ѝ кладенци

п) Изграждане на претоварно сметище и Център за разделно събиране на отпадъците.

р) Изграждане на местни обекти, осигуряващи туристически услуги: Рехабилитационен център, Еко парк, Зелено училище и др.

с) Подобряване достъпа до културно-историческите паметници, намиращи се на територията на общината.

т) Изграждане на газопреносна мрежа Хасково – Стамболово, газифициране на административния център и основните публични и производствени обекти.

у) Цифровизация на телефонния пренос.

ф) Изграждане на радио-връзка за осигуряване на Интернет достъп.

х) Полагане на оптичен кабел по трасето:

Областен център (Хасково) - Общински център (Стамболово) – Долно Черковище

ц) Обезпечаване на качествена телефонна връзка до всички населени места на общината

ч) Покритие на населените места от всички мобилни оператори

ш) Оформяне на шест туристически зони в общината:

- Отреждане на терени и преобразуването им в места за отдих и почивка в следните населени места: с. Долно Черковище /Туристическа зона – “Кован кая”/, Вилно селище “Пещерата” по поречието на река Арда; с. Рабово, с. Бял кладенец, с. Голобрадово, с. Силен и оформянето на “Вилно селище - с.Балкан”
- Осъществяване на предварителни проучвания: геоложки, хидрогеоложки и вертикална планировка на определените терени.
- Изграждане на техническата инфраструктура: ВиК, електроснабдяване, телефонизация
- Презентация на свободните терени и условията за тяхното закупуване в Интернет, на национални и международни форуми и чрез осъществяването на преки контакти с потенциални инвеститори.

щ) Изграждане на горски пътища и пътеки извън границите на защитените територии.

5.2 Опазване, поддържане и развитие на зелените площи

- Обновяване на съществуващите зелени площи;
- Създаване на нови зелени площи;
- Поддържане на съществуващите зелени площи;
- Подобряване на крайпътното и крайдворното озеленяване;
- Екологосъобразно използване на горския фонд и природните ресурси;

- Развитие на устойчиво селско стопанство, незамърсяващо околната среда.

За тяхното достигане са определени следните мерки:

Мерки:

- а) Приемане на Наредба за опазване и поддържане на зелените площи и мониторинг на планираните дейности.
- б) Възлагане грижите за зелените площи в общината на местна структура или партньор /фирма или организация/ и регламентиране на техните функции, ангажименти и отговорности.
- в) Подновяване и благоустрояване на зелените площи чрез кандидатстване по проекти или привличане на инвестиции с цел подобряване на средата и облика на населените места.
- г) Организиране на местното население в хигиенизирането и озеленяването на публичните пространства, дворовете и районите около тях.
- д) Ежегодно провеждане на общински конкурс “За чист и уютен дом”, резултатите от който ще се отчитат на 22 април “Денят на Земята”.
- е) Организиране на общинско пролетно почистване на населените места през месец април, в което да се включват: общината, фирмата за сметопочистване и сметоизвозване, по-големите фирми, учениците и гражданите.
- ж) Насърчаване на местното население, фирми и училища за провеждане на съвместни инициативи, целящи подобряването на крайпътното и крайдворното озеленяване, хигиенизирането и благоустрояването на зелените площи.
- з) Създаване на условия за екологосъобразно използване на горите и природните ресурси в горите.
- и) Обществен контрол на стопанската дейност в ЗМ “Големия сипей”.
- й) Подкрепа на селскостопанските производители, занимаващи се развитието на устойчиво селско стопанство, незамърсяващо околната среда.
- к) Подкрепа на предприемачеството, частния бизнес и чуждите инвестиции за реализация на дейности и инвестиции, подобряващи облика на населените места и привличане на туристи.

л) Планиране на мерки, запазващи биоразнообразието и екологичната обстановка в района.

5.3 Изграждане на информационно туристически центрове

Необходима е общинска организационна рамка, определяща приоритетите в туризма и местно звено, което да обслужва всички заинтересовани страни в областта на туризма. Някои от звената и местните актьори съществуват и сега, но се нуждаят от разширяване и укрепване, а други все още липсват.

В този раздел се предлагат следните действия: изграждане на капацитета на ТИЦ “Кован кая”, мрежа за информационни услуги, програма за развитие на туризма в общината и нейното текущо поддържане.

Институционално изграждане се състои главно в откриването на **Туристически информационен център “Кован кая”**, който трябва да е локализиран в сградата на общината и да се създаде като обществено-частно партньорство. Неговата основна цел е да предоставя информация на туристи, граждани, туроператори и предприемачи относно:

- Туристическите обекти;
- Туристическите услуги;
- Транспортните връзки;
- Рекламата и маркетинга;
- Обучението на ангажираните в туристическия бизнес;
- Организацията на местни инициативи, популяризиращи природните дадености, биологичното разнообразие, културните паметници и местните традиции.

За тяхното достигане са определени следните мерки:

Мерки:

- а) Създаване на ТИЦ “Кован кая”.
- б) Осигуряване на материална база и оборудване.
- в) Сформиране на местен екип и неговото обучение.
- г) Събиране на информация и предлагане на услуги.
- д) Организиране на местните културни празници и прояви, издигащи ролята и значението на общината като място с активно развитие на туризма и туристическите услуги.
- е) Съхранение, актуализация и разпространение на полезна за туристите информация, като цени и условия за нощувки, храна,

забавления и др. Приемането на заявки, резервации и координация на фирмите и селскостопанските производители осигуряващи туристически услуги.

ж) Проучване, съхранение и презентация на местните занаяти и произведеното от местните майстори.

з) Създаване, координация и обслужване на туристическите маршрути в общината и региона.

и) Осигуряване на информация и обучение на местните хотелиери, ресторантьори и предлагащите услуги селскостопански производители.

й) Възраждане на традиционни, но позабравени селскостопански производства и занаяти, които да подобрят обслужването на туристите.

к) Подобряване качеството на образованието, здравеопазването и културата на населението – за поддържане и усъвършенстване на човешките ресурси.

л) Засилване на интеграционните процеси между съседните на Стамболово общини от Хасковска и Кърджалийска области – за допълване и синергичен ефект на предлаганите туристическите продукти.

м) Разширяване на трансграничното сътрудничество и съвместните инициативи с Гърция и Турция, с цел обединяване на усилията и развитие на обща регионална политика в областта на туризма.

5.4 Реклама в страната и в чужбина на туристическите обекти

Рекламата цели да привлече вниманието на потенциалните туристи и инвеститори към условията за развитие на алтернативния туризъм в общината и предлаганите услуги и атракции.

Добре разработената общинска програма е предпоставка за постигане на устойчив успех на новите туристически продукти и тяхното утвърждаване на туристическия пазар.

Представянето на приоритетните туристически пазари с акцент върху природните и културните богатства, ще привлече вниманието на любителите на алтернативния туризъм, природата и културното наследство.

Обединяването на усилията със съседните общини от Гърция и Турция за развитието и опазването на ценните природни и културни

ресурси е гаранция за успешното развитие на туристическите услуги и обмена на туристически групи между пограничните райони.

От степента на развитие на човешките ресурси и обучението на кадрите, ангажирани с предоставянето на туристически услуги, зависи качеството на обслужването.

Акцентът при организиране на рекламни и информационни кампании, трябва да се поставя върху:

- издигане на качеството на услугите за адекватен отговор на очакванията и изискванията на посетителите;
- привличане вниманието и интереса на по-богати клиенти;
- осведоменост на по-широк кръг от обществото за същността и важността на развитието на алтернативния туризъм;
- застъпване на аспектите на устойчивия туризъм в програмите за обучение на безработните и младите хора, с цел подобряване облика на туризма като възможност за професионална кариера и социална реализация..

За тяхното достигане са определени следните мерки:

Мерки:

- а) Организиране на широка рекламна кампания, чрез разработване на рекламни материали и тяхното публикуване или излъчването им по националните медии - с цел популяризиране на местните атракции.
- б) Изработването на атрактивни рекламни материали за природните и културните забележителности, намиращи на територията на общината.
- в) Организиране на журналистически тур с цел обхождането на най-атрактивните места и обекти и снабдяването им с рекламни материали.
- г) Провеждане на туристически обход съвместно с туроператорите за запознаване с местните условия, предлаганите услуги и съществуващите атракции.
- д) Проучване на потенциалните потребители на туристическите услуги и провеждане на активна рекламна кампания в медиите и Интернет с цел тяхното привличането.
- е) Изработване на CD-та, реклами и брошури и изпращането им до различните чуждестранни посолства в България, други европейски общини, търговски и международни сдружения.

ж) ТИЦ “Кован кая” съвместно с общината да инициира създаването на Туристически клъстер /обединение на различни субекти с общ интерес за развитие на туризма/.

З) Организиране на обучителни курсове, семинари, конференции и конкурси за подобряване на квалификационните знания, умения и информираност на местното население.

И) Създаване на Интернет страница.

6. Туристически дестинации

Характерните черти на населените места, оформящи дестинациите, са местните жители, с техният начин на живот, традиции, поминък и култура. Това са местни хора, които подкрепят целите на съвременната природозащита, опазват културните обекти и традиции и допринасят за устойчивия поминък. Тази комбинация от природни и антропогенни елементи е подкрепена от силното чувство за местна идентичност.

В община Стамболово може да се посетят места, където не е стъпвал крак на турист и в които ритъма на живот от преди десетилетия остава непокътнат. Тук вкусът на храната, въздухът и гледката идват сякаш от друго измерение. Същността е да се създадат условия посетителите да могат да усетят пътуването навътре в тях и във времето.

Разработени са няколко туристически маршрута, които могат да се допълват и доразвиват в бъдеще, съобразно настъпилите промени. При изготвянето на маршрутите централна роля имаше местната общност и община Стамболово, които са основни звена във всички бъдещи етапи на планирането и развитието на туризма на местно и регионално равнище.

Разработените дестинации включват няколко важни обекта: защитената територия “Големия сипей”, с.Рабово с ПЗ “Шейтан къпрю”, с.Долно Черковище с ПЗ “Скални ниши” /Меден камък или “Кован кая”/. В разработените маршрути са включени: районите със запазена природа извън системата на защитената територия; важни обекти и паметници на културата от национално и международно значение, селскостопански практики и продукти, фирми, сдружения или собственици на селски къщи, предлагащи туристически услуги, посещение на местни занаятчийски работилници, винарски изби и винарни.

Туристически маршрути:

- 1) Хасково – Балкан – Стамболово – Кралево - Долно черковище – (Маджарово);
- 2) Хасково - Стамболово - Рабово - Студен кладенец;
- 3) Хасково – Балкан – Кърджали;
- 5) Студен кладенец – Рабово - Светослав – Пътниково – Стамболово – Хасково;
- 6) Маджарово – Долно черковище – Рабово - Перперикон – Чифлик – Хасково.

Разработените туристически маршрути покриват територията на няколко области: София – Пловдив – Смолян/Асеновград/ – Кърджали /Кърдажали, Черноочене, Стремци, Перперикон, Крумовград, Момчилград и др./ – Хасково /Минерални бани, Хасково, Стамболово, Маджарово и др./, както и изграждане на постоянна връзка с туроператорските фирми за осигуряване на туристически групи.

Създаването на продукти и планирането на пазарната дейност в национален и регионален план изискват обстойна и надеждна информация, която на този етап може да се характеризира като значителна по количество, несъвместима за обобщение и съгласуване и с лошо качество. Създаването и поддържането на общинска информационна база от данни, която да е достъпна по места е особено важно условие за развитието на туристическия бизнес. Прекият достъп до надеждна и актуална информация и нейното разпространение са необходимо условие за превръщането на община Стамболово в туристически център.

Това може да се постигне чрез определяне на набор от услуги в областта на алтернативния туризъм. Особено трудно ще се реализира заемането на пазарните дялове от местното население, чрез активното използване на уникалните възможности за развитие на екотуризм в региона, обхващащ общините: Стамболово, Маджарово, Крумовград и Кърджали и осигуряването на качествено преживяване за всички туристи. Развитието на подобни туристически атракции върви ръка за ръка с инициативите за опазване на богатото природно наследство, определяне на приоритетите и ангажиране на местните общности с дейности, гарантиращи развитието на продукта и партньорството с туристическите субекти в другите населени места и европейските страни.

7. Необходими действия за наблюдение и оценка

Оценката на напредъка в осъществяването на генералните и специфични цели е една от важните фази в реализацията на Общинската стратегия за развитие на туризма. Наблюдението и оценката са важни, защото позволяват да се предприемат коригиращи действия, ако напредъкът е неудовлетворителен или ако условията се изменят. Важно е и обществеността да е запозната с отчета за напредъка в постигането на целите. Гражданите трябва да имат възможността да видят как общината работи за постигане на общите цели.

За да може да се упражнява ефективно **мониторинг** (наблюдение, анализ и контрол) на изпълнението на СРТ и да се оценяват постигнатите резултати спрямо поставените цели, ще използваме набор от показатели, които да измерват нивото на постигнатите успехи. Мониторингът ще осигури обратната информация, която ще ни помогне да отчетем успеха или неуспеха на плановия документ.

За реализацията на наблюдението, оценката и мониторинга ще въведем следните индикатори:

1) Индикатори за мониторинга

• **Транспортна инфраструктура**

- Км построени или обновени пътища
- Инсталирани нови системи за безопасност, сигнални и съобщителни системи
- Брой новопостроени мостове
- Степен на завършване на мрежата %
- Намаляване времетраенето на пътуването
- Подобряване на достъпността
- Екологично въздействие (увеличаване или намаляване на замърсеността)

• **Водоснабдяване и канализация**

- Инвестиции във водоснабдителната мрежа
- км изградена водопрепозна мрежа
- км рехабилитирана водопроводна мрежа
- Обем на изградени водоизточници
- Изградени пречиствателни станции за питейни води
- Брой жители с режим на водоснабдяване
- Брой изградени пречиствателни станции
- Км канализационни мрежи
- Км рехабилитирана канализационна мрежа

- Брой изградени помпени станции
 - Брой рехабилитирани помпени станции
 - Км изградени напоителни системи
 - Км рехабилитирани системи
 - Дка напоявани площи
- **Комуникационна инфраструктура**
 - Плътност на телефонни постове
 - Покритие на мобилните оператори
 - Интернет достъп
 - Достъп до РТВ програми
- **Околна среда**
 - Мощности за събиране на отпадъците или рециклиране
 - Депониране на твърдите битови отпадъци
 - Подобряване капацитета на пречиствателните станции за обработка и пречистване на водите
 - Рехабилитирана площ
 - Брой фирми, въвели екосъобразни технологии
 - Обслужени домакинства по събиране на твърдите битови отпадъци
 - % отпадни води подложени на първично и вторично пречистване
 - % на домакинствата /фирмите, обслужвани от новите /подобрените/ системи за водоснабдяване
 - Екологично съответствие /намаляване на замърсяванията/
 - Създадени работни места при реализация на екологични проекти
 - Брой решени екологични проблеми
 - Дка изградени зелени площи
 - Дка подновени зелени площи
- **Развитие на туризма**
 - Бр. на създадена или подобрена леглова база
 - Бр.на разработените и модернизирани хотели
 - Бр. създадени или подобрени атракции
 - Създадени нови фирми в областта на туризма
 - Открити нови къщи за гости
 - Брой нови маркетингови инициативи
 - Брой рекламни кампании
 - Брой организирани семинари, конференции, изложения
 - Брой участия в туристически борси, мрежи и партньорства

- Брой получени удостоверения за квалификация в областта на туризма
 - Предоставени бизнес услуги в областта на туризма
 - Среден брой на посетителите
 - Средна цена на престоя на един човек
 - Създадена добавена стойност годишно
 - Създадена или запазена заетост
 - Брой на посещенията на подпомаганите обекти
 - Брой фирми, използващи ТИЦ за промоция и реклама
 - Брой установени контакти на местните фирми с търговски партньори
 - Използвана земеделска площ
 - Производство на селскостопанска продукция за туризма
 - Нови услуги по отрасли
 - Строителство на нови обекти
 - Брой на заетите лица в туризма
 - Брой реализирани нощувки
 - Коефициент на безработица
- **Здравеопазване, образование и култура**
 - Лекарите и стоматолози – общо и на 1000 жители
 - Регистрирани общи практики – общо и на 1000 жители
 - Брой училища и брой ученици
 - Преподаватели на 100 учащи се
 - Брой организирани обучителни и квалификационни курсове
 - Читалища и библиотеки

2) Периодичност на мониторинга и оценката

Съгласно ЗРТ Кметът изготвя ежегодно доклад за достиженията в областта на туризма, който представя пред Общинския съвет за запознаване с постиженията, проблемите и възникналите промени в средата.

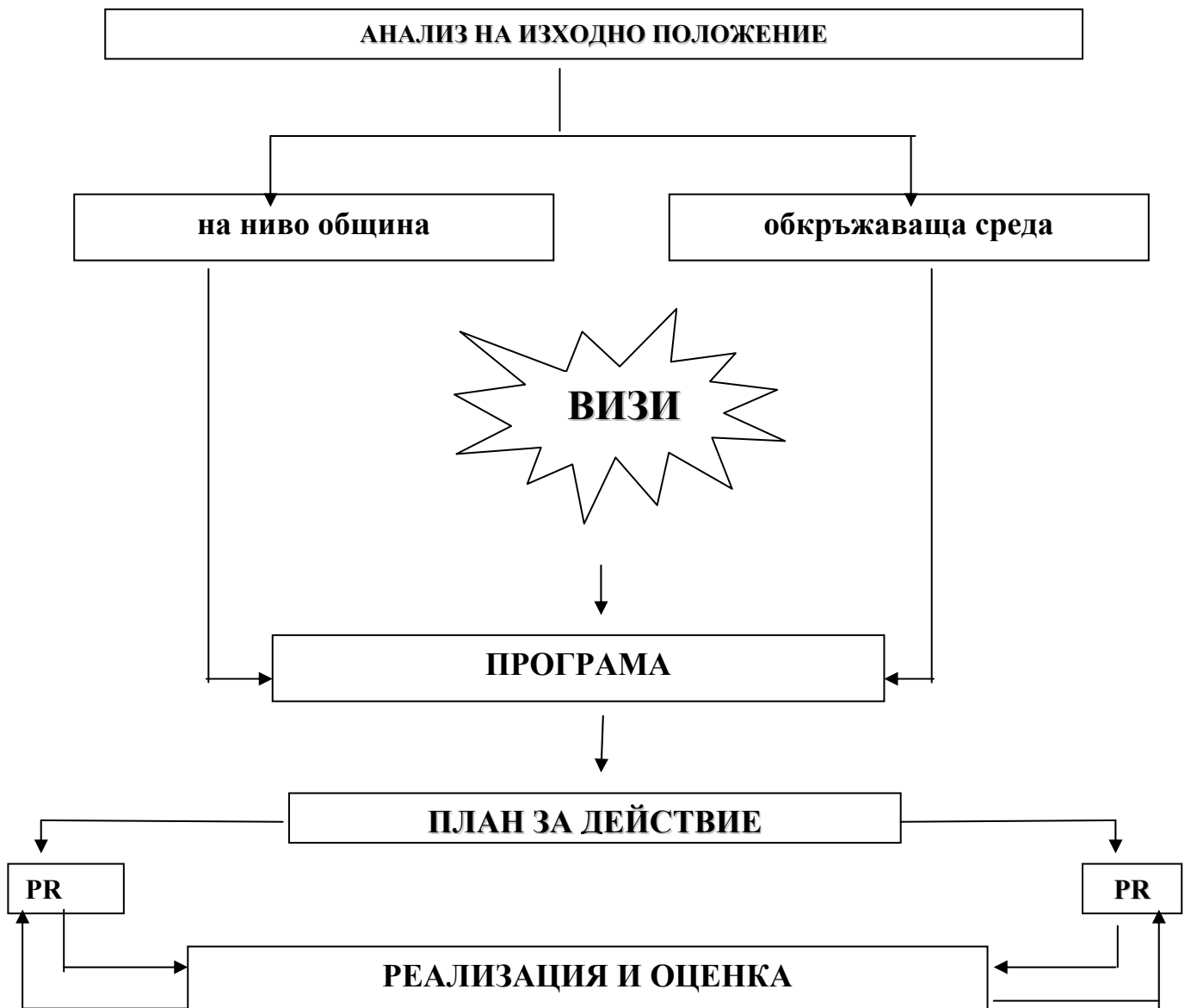
3) Отговорностите по осъществяване на мониторинга и оценката имат:

- Текущо - Кмета на общината и Консултативният съвет по туризма /КСТ/ към Общинския съвет
- Ежегодно – Общинският съвет

На общинско ниво се предвижда основните функции по мониторинга да се подпомагат от Общинската администрация и Туристическия информационен център.

Графично изображение на структурата на плановия процес

ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

2. Основни понятия и съкращения

СРТ – Стратегия за развитие на туризма

ТИЦ – Туристически информационен център

КСТ - Консултативният съвет по туризма

3. Анализ на икономическото и социалното състояние в община Стамболово

Община Стамболово е разположена на територията на Област Хасково и е с площ от 276 кв. км. Намира се в североизточната част на Източните Родопи и отстои на 25 км. от Областния център. Населението на общината наброява 5 904 души.

Общината се състои от 26 населени места. Релефът на Община Стамболово е пресечен, полупланински. На нейната територия са разположени над 80 микроязовира. По поречието на р. "Арда" се намират най-плодородните земеделски земи. Делът на обработваемата земя представлява 67,2% от общата територия на общината.

Демографска информация

- **Приблизителната възрастова структура на населението в община Стамболово е:**

възрастова група	процент
0 - 5 години	4,84%
6 - 12 години	7,54%
12 - 18 години	7,17%
18 - 29 години	14,44%
30 - 45 години	19,64%
46 - 59 години	16,79%
60 - 75 години	21,30%
над 76 години	8,28%

Въпреки високия процент на раждаемост в общината (9,30%), който надвишава средния за областта, периферните населени места на общината са се превърнали в "обезлюдени" райони. За устойчивостта на тази тенденция допринасят: масовата вътрешна миграция, емиграция и високият процент смъртност в областта - 19%.

Регистрираният брой на безработните през последните три години се движи между 410 и 472 човека, като дела на безработните жени и хората без квалификация е по-висок. За общината е характерна сезонната безработица, тъй като заетостта на местното население има основно сезонен характер. Местните хора са ангажирани главно с тютюнопроизводство, зеленчукопроизводство и строителство, което засилва процента на скритата безработица.

Усилията са насочени за преодоляване на причините, пораждащи тези тенденции за привличане на инвестиции, запазване на съществуващите и разкриване на нови работни места, благоустрояването на населените места и изграждането съвременна инфраструктура

Съществен момент в демографското развитие на общината през последните 14 години е интензивната миграция и емиграция, която през последните две години е намаляла рязко, дори се регистрират и обратни процеси, които все още не са станали тенденция.

• Приблизителен етнически състав на населението община Стамболово:

етническа група	Процент
Българска	30,40%
Турска	67,00%
Ромска	1,50%
Други	1,10%

Община Стамболово може да се определи като район – еталон на толерантност между етносите, защото в отделни периоди през годините, когато в някои райони на страната съществува етническо напрежение, то в този край местното население запази толерантни и коректни взаимоотношения, независимо от етническата и религиозната си принадлежност.

Населението на общината е смесено и е съхранило традициите и обичаите както на християнската, така и на мюсюлманската религия.

Местна икономика

Селското стопанство е традиционен отрасъл в общината. Общината разполага с 91 584 дка земя, от които – 80 155 – ниви; 933 – изоставени ниви; 1 574 ливади, 8 374 лозя и 547 други насаждения. Относителният дял на собствениците, обработващи собствената си

земя е - 50%, а останалите 50% се стопанисва от кооперации и сдружения.

Основен поминък на местното население е тютюнопроизводството. Застъпено е лозарството, зеленчукопроизводството и животновъдството. Като най-важна второстепенна селскостопанска дейност е отглеждането на лозя. Лозовите масиви са концентрирани основно в землищата на селата: Стамболово, Царева поляна, Тънково и Малък извор. Лозарството и винопроизводството са традиционни за този край. Откритите 2 тракийски шарапани са доказателство за традициите във винопроизводството.

Броят на земеделските стопанства е – 1700, от които 70% се занимават с растениевъдство, а 30% с животновъдство.

Промишлеността е представена от няколко малки производствени единици. Това са: Избата за отлежаване и бутилиране на вино, намираща се в с. Стамболово; мандрите в селата: Голям Извор, Долно Черковище и Стамболово; Колбасарски цех в с. Кралево и Консервен цех в с. Царева поляна. Изградена е фабрика за съхранение, ферментация и манипулация на тютюн в с. Гледка, където ще се ангажира местна работна ръка от около 350 човека. В Стамболово се строи и втора винарска изба. По поречието на река Арда (с. Долно Черковище) се изгражда туристически комплекс, където се очаква да бъде наето част от местното население.

Особен проблем е сезонният характер на безработицата, който през зимните месеци се увеличава средно с 5-7 пункта.

Липсата на подходящо обучение и квалификационни курсове, отсъствието на съвременна база и информационни източници прави населението пасивно, дезинтегрирано и демотивирано по отношение на каквито и да са нови инициативи. То дори не е подготвено да получи нова квалификация или преквалификация. Местното население не вижда реални възможности за бъдещата си реализация, защото не притежава необходимото образование, липсват подходящи работни места и не се познават съвременните информационни технологии и тяхното значение за развитието на икономиката. Тези социални процеси налагат интегрираното развитие на селското население, чрез прилагането на различни форми на алтернативно земеделие и туризъм. В момента в СОУ – с.Стамболово се подготвят ученици по специалност “Кулинар - сервитьор”, който е крачка напред, но са необходими още много усилия за осигуряване на допълнителна подготовка на кадрите, както и за придобиване на други знания и умения в областта на занаятите, алтернативното земеделие и туризма. Направени са постъпки пред

МОН и за разкриване на паралелка “Технологичен туризъм” за учебната 2004/ 20005 година.

Доходите на населението в общината се формират предимно от селскостопанска дейност, отглеждане на тютюн, зеленчуци, лозарство и животновъдство. Наблюденията показват, че общината не прави изключение по отношение на спада на доходите и жизненото равнище на населението. Земеделските производители са затруднени при реализацията и износа на произведената продукция. Със същите проблеми се сблъскват и другите производители, като млекопреработвателите и месопреработвателите от района.

В общинския център има клон на СИБанк-Хасково, но няма възможности за кредитиране на новите бизнес начинания и подкрепа на съществуващите МСП, поради липса на подготвени кадри и недостатъчната информираност на населението.

Потенциалът за икономическото възраждане на региона се крие главно във включването на голям брой частници под различна форма в развитието на селския туризъм. Различните услуги в тази област се смятат за форма на икономическа дейност, която може да помогне за запазването на природната среда, аграрните традиции, селската култура и бит, да допринесе за благоденствието на местното население.

На национално ниво селският туризъм се разглежда като главна възможност за ръст на местната икономика и селско развитие, в партньорство и интеграция с другите форми на икономическа дейност в селските области. Законът за Туризма през 1998 г. (с изменение през 2002 г, 2003 и 2004 г.) обръща внимание и върху развитието на туризъм в малък мащаб в селските области. Националната политика - чрез Програма САПАРД и Програма “Красива България” благоприятстват селския туризъм и туризма извън градските области.

На територията на общината до сега са финансирани и реализирани различни проекти от няколко финансиращи програми: ФРИ, Проект “Красива България”, “САПАРД”, Фондация “Отворено общество”, ПУДООС към МОСВ, ФРМС и др. Натрупаният опит е сериозна база за развитие на местната общност и за постигане на по-висока ефективност и мултипликация на резултатите.

Равнище на безработица и достъп до пазара на труда

Липсата на условия за плавен преход доведе до увеличаване процента на безработица в общината. Равнището на безработица

средномесечно през 2003 г. в община Стамболово е 22,1%. Делът на жените е 59%. Прави впечатление, че без професия са цели – 85% от безработните. Само 53 човека в общината имат придобита работническа квалификация. Тази тенденция се дължи главно на закриването и приватизацията на малките производствени и селскостопански структури, осигурявали в миналото работни места на местното население и на ниския образователен и квалификационен ценз на местното население. Нови производства поради редица причини възникват рядко и трудно в подобни селски райони, а когато са факт, предприемачите не желаят да приемат необучени и без образование работници.

Голяма част от младежите поради различни причини напускат училище преди да са придобили специалност и остават в къщи, без да имат реален шанс за трудова реализация. Много от тях избират миграцията към вътрешността на страната или емиграция в чужбина, като работят основно на строителни обекти или в селското стопанство. Регистрираните безработните младежи в целевия регион, като относителен дял спрямо безработните са - 24%. Посочените данни показват, че безработните младежите и жените с ниска степен на образование и без специалност и професия, се намират в особено неблагоприятно положение на пазара на труда, тъй като много трудно намират работа. В резултат от всичките тези фактори младежите в селата и особено жените от турската етническа общност, остават трайно безработни.

Закриването на съществуващите и липсата на нововъзникнали МСП, ниската предприемаческа активност и незадоволителното образователно равнище на основната част от населението, доведе до сериозно обезлюдяване на района през последните 15 години и трайно висок процент на безработица (средномесечната безработица в този район за 2004 г. е – 25%).

Здравеопазване

Броят на индивидуалните практики за първична извънболнична помощ в общината са 6. Утвърдени са и 5 практики за стоматологична помощ. Личните лекари насочват пациентите си за оказване на специализирана медицинска помощ в областния център. Няма местна болница, хоспитализирането става в МБАЛ-Хасково, където общината е акционер. Най-често срещаните заболявания в общността са: диабет, бъбречна недостатъчност, остеопороза, сърдечно-съдови заболявания и др.

В село Долно Ботево е изграден Център за спешна и неотложна помощ, финансиран от Фонд за регионални инициативи /ФРИ/. Центърът функционира денонощно. В него местните жители могат да получат първична здравна помощ. Пациентите се обслужват от персонал в състав: един лекар, двама фелдшери, една медицинска сестра и една акушерка.

Медицинска рехабилитация и специализирана лекарска помощ за инвалиди и хора, страдащи от хронични заболявания, не се предлага.

Няма данни за регистрирани лица, страдащи от зависимости, но от наблюденията се установява, че процентът на употребяващите алкохол и цигари младежи се увеличава.

Образование

Училищата на територията на общината са общо шест - 1 средно образователно училище /СОУ/ и 5 общообразователни училища /ОУ/. Сградният фонд на учебните заведения е в добро състояние. Ежегодно се правят текущи ремонти, а в някои от тях /с. Силен, с.Стамболово, с.Пчелари/ са извършени и основни ремонти. Средно за общината се падат по 9 ученика на един учител. Не се предлагат извънкласни форми на обучение.

През последните десет години поради намалението на броя на децата в общината са закрити училищата в следните населени места: ОУ - с. Светослав, НУ - с. Долно Черковище, ОУ - с. Лясковец , ОУ - с. Тънково, НУ – с. Рабово, НУ – с. Долно поле, НУ – с.Зимовина, НУ – с.Царева поляна, НУ – с.Пътниково и НУ – с.Малък извор.

Наблюдава се тенденция към намаление на средния брой на учениците. От друга страна расте процентът на завършилите гимназия младежи, които продължават образованието си във висши учебни заведения. В момента около 2,6% от населението е с висше образование.

Програми за професионална квалификация и преквалификация в общината се предлагат само от Дирекция “Бюро по труда”.

Изкуство и култура

Община Стамболово е богата с археологически паметници съхранили културата от всички епохи. Преобладават тракийските паметници от предримската и римската епоха и старобългарските селища и некрополи. Няма селище, при проучването на което да не

са открити надгробни могили. Интересните скални некрополи се намират в съседство с други тракийски паметници – крепости и светилища. Комплекси от крепости, светилища и некрополи от раннотракийския период се срещат най-често в долината на р. Арда и в скалистите местности на север от нея.

Тракийски култово-погребални комплекси в ранната епоха, разпръснати из Източни Родопи, има и около Стамболово. Почитането на скалата играе важна роля в религиозните представи на траките. За тях тя е символ на космическото устройство: по върховете ѝ обитавали небесните богове, в подножието ѝ – злите духове и хтоничните божества /от подземния свят/, а в средата – човешкият род.

В района на Стамболово са открити: тракийски култово-погребален комплекс, множество тракийски селища, някои в близост до римски калдаръмен път, тракийски скални гробници, крепости. Част от тези археологически находки образуват култови комплекси от тракийски паметници /източнородопския рид Чала/.

Богатото историческо и археологическо минало, уникалните традиции и обичаи, които са се утвърждавали и обогатявали в по-късните години, древният кръстопът на религии, култура и бит на региона детерминират възможностите и капацитета за развитието и утвърждаването на културния туризъм в този район.

Променени са очакванията и изискванията на съвременния турист: той търси по-добри условия за отдих и развлечения; предпочита разнообразни туристически услуги и най-вече търси емоции за цял живот. А такива условия могат да му бъдат предложени само в райони с добре организиран туризъм, предлагащ интегрирани туристически продукти. При направеното предпроектно проучване, като основна потребност в Община Стамболово бе изведено създаването на Туристически информационен център, който да постави основите на организирания туризъм. Предвидено е създаването на четири туристически маршрути и две туристически локализации на културния туризъм, които да показват богатството на културно – историческото минало на региона – археологически обекти и етнографски сбирки. В маршрутите освен обекти на културния туризъм ще бъдат включени и изключителни обекти на еко и водния туризъм, тъй като в този регион те са естествено свързани. Ще бъде създаден и Етнографски музей, отразяващ материалната култура на всички живели в този край през вековете. Музеят ще координира усилията на местните хора за запазване на археологическите обекти и опазването им от иманяри, а също така

ще играе важна роля за по нататъшното археологическо проучване на землището на Община Стамболово.

На територията на общината няма създадени театрални състави, оркестри, инструментални състави и галерии. Има сформирани самодейни състави към различните читалища. В с.Жълти бряг функционира етнографски музей.

Традиция е провеждането на Национална среща на инструменталните групи за българска народна музика. Амбицията на общинското ръководство е тя да прерасне и да се превърне в международен фолклорен фестивал.

За трета поредна година със съдействието на Община Стамболово в местността «Токмакли» се организира Пленер по живопис и графика с участие на представители от балканските страни. Ежегодно се провежда и Преглед на художествената самодейност.

4. SWOT анализ

СИТУАЦИОНЕН АНАЛИЗ	SWOT
Силни страни	Слаби страни
<i>Природни ресурси</i>	<i>Природни ресурси</i>
Наличие на минерални извори	Минералните води не се използват ефективно
Наличие на 223 водоеми и язовири, от които за стопански риболов са отдадени – 10. Река Арда и нейните притоци.	Проблеми с поддръжката, стопанисването и инвестициите. Не се използват за развитие на водните спортове и спортния риболов
Атрактивен и разнообразен пейзаж	Липсва адекватна инфраструктура, атрактивни туристически маршрути и адекватни услуги за туристите
Голямо биологично разнообразие	Непознаване на биологичното разнообразие от местните хора
Чиста околна среда	Липсват надеждни изследвания, които да потвърдят констатацията
Изключително добри условия за отглеждане на селскостопански култури, които да задоволяват потребностите от храна на туристите	Липса на гъвкавост и адаптивност при отглеждането на алтернативни селскостопански култури, био-продукция и въвеждането на интензивно земеделие
<i>Материална база</i>	<i>Материална база</i>
Наличие на почивни бази	Малко на брой почивни бази и остарял сграден фонд Трудности с тяхната поддръжка и експлоатация
	Лоши условия, поради липса на средства за обновяване

	Остаряло оборудване и ограничен обем рехабилитационни услуги
Богато културно наследство	Липсват финансови ресурси за неговата поддръжка, реставрация, опазване и популяризиране
Леглови капацитет и услуги, предлагани от частни къщи	Липса на достатъчно условия за комфорт и пълноценен отдих
Минералните извори са каптирани	Чешмите имат потребност от ремонт и саниране
	Липсват паркове и градинки, както и средства за тяхното изграждане и поддържане
Изградени спортни съоръжения	Лоша поддръжка на съществуващите и необходимост от изграждане на нови. Липса на покрита спортна база

Човешки ресурси	Човешки ресурси
	Лоши демографски показатели, миграция и възпроизводство с отрицателен естествен прираст
Драстично намаляващ интензитет на емиграцията към Турция	Влошена възрастова структура
Наличие на трудови ресурси	Липса на достатъчно квалифицирани кадри в областта на туризма. Нисък процент на квалифицираните кадри и говорещите чужди езици
Нарастване на заетостта в частния сектор	Ниска заетост на населението в областта на туристическите услуги и алтернативното земеделие
Висок процент на посещаемост на училищата от младежите в общината	Нисък образователен ценз
Увеличена предприемаческата активност, която е единствено в ръцете на частните предприемачи	Намаляване броя на заетите лица през последните години и липса на възможност и мотивация за преквалификация
Откриване на нови работни места	Висок процент на безработица
Сравнително добра активност при търсене на работа	Липса на достатъчно алтернативни възможности за заетост

Развитие на туризма	Развитие на туризма
Отлични природно-климатични условия	Липса на информация и тяхното популяризиране
Традиционен фолклор, кухня и обичаи	Липса на инициативи за тяхното запазване и популяризиране.
Възможности за разнообразен обхват на туристическите услуги	Предлаганите услуги в основната си част не отговарят на съвременните изисквания за качество и не обхващат цялата гама от налични ресурси
Семейно организиран бизнес, който ще помогне да се преустрои дейността в семейството от тютюнопроизводство в туристически услуги	Липса на туристически традиции, иновативни подходи, координация, предприемчивост и предлагане на европейски продукти
Сигурност и безопасност	Ангажирани са само легитимните държавни органи и институции
Наличие на богата културна история,	Слаба информираност за историческото

бит, обичаи и традиции	богатство и липса на активна рекламна дейност
Минерални извори	Липса на опит в областта на балнеолечението и не се познават и популяризират качествата на водата
Активна общинска администрация за привличане на инвестиции на национално ниво	Липса на ефективни местни партньорства за решаване на общинските проблеми. Слаба координация в областта на туризма и липса на обща визия за качеството на предлаганите услуги
Сравнително добра общинска инфраструктура	Необходимост от ремонт и осъвременяване на инфраструктурата
Наличие на неправителствени организации в общината и тяхното активизиране	Липсват туристически организации с качествено развита и успешно приложима на практика ноу-хау система
Епизодични рекламни материали и инициативи	Липсва рекламна кампания за промоциране на общината
Възможност за откриване на нови работни места	Сезонна нестабилност на туристическата дейност
Привлечени турператорски фирми и НПО за подобряване на информационната дейност	Недостатъчно развита и технологично обезпечена информационна система
Наличие на търговки обекти задоволяващи нуждите на местното население и на част от гостите на общината	Липса на развита търговска мрежа за активно обслужване на туристическия поток
Наличие на минерална вода с отлични лечебни и профилактични качества	Не се познават и популяризират качествата на водата и нейните лечебни възможности
	Липсва изградена мрежа от туристически и бизнес услуги
Производство на селскостопански продукти с отлични вкусови и екологични показатели	Слаба подготовка и информираност на производителите за изискванията и възможностите на биопроизводствата
	Има изградени еко пътеки. Описано е биологичното разнообразие, с акцент върху орнитологичното богатство.

Социална сфера	Социална сфера
Развита училищна мрежа и учебна база	Не се използва достатъчно ефективно за подобряване на професионалното обучение и квалификацията сред завършилите средното или основното си образование
Наличие на достатъчно на брой учебни заведения и учителски персонал	Физическо и морално остаряла учебно - техническа база и недостатъчна окомплектоване на учебните кабинети
Всички социални групи имат достъп до учебните заведения	В някои от училищата има слети паралелки, което затруднява процеса на обучение
Изградена здравна мрежа	Липсва оборудвано звено за спешна медицинска помощ в периферията на общината
Наличие на аптека в общинския център	Липсват здравни услуги осигуряващи

	профилактика и лечение за местното население
Функционираща читалищна мрежа	Липса на достатъчно средства за развитие на културните дейности. Липса на граждански сдружения и инициативи за популяризиране на културните традиции и опазване на културното наследство
Организиран транспорт за учениците от отдалечените населени места	Необходимост от подобряване качеството на превоза на учениците

Транспортна инфраструктура	Транспортна инфраструктура
Сравнително добра междуселищна пътна мрежа	Липса на достатъчно средства за поддържане на четвъртокласни пътни мрежи
Добре развит автомобилен и междуселищен транспорт	Слаба честото на обществения транспорт. В по-отдалечените села транспорта е нередовен
Добри транспортни връзки с Общинския център	Липсват директни транспортни връзки между населени места на общината
Добри транспортни връзки с Хасково, Пловдив и София	
Има частни фирми, които предлагат транспортни средства под наем	Слаба наситеност на транспортните услуги. Не е развит добре таксиметровия транспорт и превозваческите услуги. Липсват и други важни за туристите услуги.

Водоснабдяване	Водоснабдяване
Територията на общината е добре водоснабдена и разполага с качествени водоизточници	Водоизточниците не се използват рационално
Всички населени места на общината са водоснабдени	Съществуващата водоснабдителна мрежа е остаряла и се нуждае от подмяна и реконструкция
	Липса на канализация
	Липса на пречиствателни станции за питейни и отпадни води

Общината разполага със следните възможности:

- Наличие на чиста природа и голямо биологично разнообразие по поречието на р.Арда;
- Много на брой културни паметници и съхранено културно наследство;
- Добро разположение и изградена транспортна инфраструктура;
- Съчетаване на местен поминък и възможности за устойчиво развитие на териториите;

- Финансови ресурси от предприсъединителните и структурните фондове за развитие на туризма и селското стопанство;
- Нови възможности за развитие на туризма и туристическите услуги, които да осигурят препитание за местното население;
- Стартирането на програми подкрепящи развитието на селските райони и селскостопанското производство, щадящо природната среда;
- Подпомагане развитието на дейности в туризма чрез финансиране на програми и проекти;
- Недостатъчно са проучени съществуващите природни и културно-исторически ресурси в общината;
- Реализация на трансгранични политики и проекти, чрез разработване на съвместни туристически продукти;
- Увеличаване на човешката мобилност и глобализацията на обществото;
- Провеждането на туристически борси в страната и чужбина;
- Организиране на промоции и презентации за условията за туризъм в България, областта, Родопите и на отделни общини;
- Увеличеният поток туристи по Черноморието, планинските курорти и възможностите за уплътняване и разнообразяване на техния престой в България;
- Нови възможности за професионално обучение и информация;
- Създаване на регионални и национални мрежи за обмен на туристи и настаняване в къщи за гости;
- Възраждане, концентрация и специализация на селското стопанство.

Заплахи

- Разпокъсани единични усилия и липса на координация. Все още местните актьори не разбират ползата от обединяването на ресурсите и повишаване на капацитета;
- Бюрократични препятствия пред предприемчивите, които затрудняват процеса;
- Липсва съгласуваност между държавните структури при издаването на многобройните разрешителни, лицензионни и съгласувателни документи;

- Неспособност от страна на държавата да се справи с иманярите и браконьерите;
- Трудно се променят традиционни дейности и производства, хората се страхуват да инвестират в нещо което не познават добре и не знаят дали ще могат да печелят от това;
- Липсват възможности за реална подкрепа на частните предприемачи от донорските програми. Много е труден достъпа до САПАРД за селскостопанските производители;
- Лисата на знания, умния и информация води до предлагането на неадекватни оферти и посредствено качество на услугите;
- Много традиционни занаяти и умения са заплашени от изчезване, поради ниската им икономическа ефективност;
- Състоянието на националната информационна система е незадоволително.

5. Минало, традиции и обичаи

История на общината

Населението на община Стамболов е смесено и е съхранило традициите и обичаите както на християнската, така и на мюсюлманската религия.

Районът на Стамболово е обитаван от дълбока древност. Преди повече от три хиляди години тракийското племе одриси населява целия край. Траките – земеделци и скотовъди, били свободолюбиви и трудно понасяли чуждото владичество. Независимо, че били завладени за няколко десетилетия от Филип II Македонски /IV в.пр.Хр./, а по-късно и от келтите, те успели да запазят своите племенни обичаи и материална култура.

За вождовете си траките правели скални гробници, а обикновените хора погребвали в земята или след изгаряне на глинената урна с тленния прах затваряли в издълбани в скалите трапецовидни ниши. Интересните скални некрополи се намират в съседство с други тракийски паметници – крепости и светилища. Комплекси от крепости, светилища и некрополи от раннотракийския период се срещат най-често в долината на р. Арда и в скалистите местности на север от нея.

Тракийски култово-погребални комплекси в ранната епоха, разпръснати из Източни Родопи, има и около Стамболово. Почитането на скалата играе важна роля в религиозните представи на траките. За тях тя е символ на космическото устройство: по

върховете ѝ обитавали небесните богове, в подножието ѝ – злите духове и хтоничните божества /от подземния свят/, а в средата – човешкият род.

Културни и исторически обекти

Този район е богат с археологически паметници на културата от всички епохи. Преобладават тракийските паметници от предримската и римската епоха и старобългарските селища и некрополи. Няма селище, при проучването на което да не са открити надгробни могили, крепости или тракийски скални гробници и светилища.

В района на Стамболово са открити следните археологически паметници на културата от национално значение:

- Археологически комплекс в местността “Хамбар кая” в с. Долно Черковище, включващ паметниците: Тракийско селище; Тракийско култово място; Скални ниши и Скална гробница;
- Скални ниши в с. Долно Черковище и с. Бял кладенец;
- Скална винарна /шарапана/ в местността “Кайряка” /”Кариерата”/ в с. Кралево;
- Скална гробница в местността “Хамбар таш” в с. Поповец;
- Скална гробница в местността “Кара ин” в с. Пчелари;
- Средновековна крепост в местността “Калето” /”Асара”/.

Открити са и десетки археологически паметници на културата от местно значение, като скални ниши, скални гробници, средновековни крепости, тракийски селища, средновековни некрополи, праисторически селища, пещера, култово място и др.

Намерени са останки и от глинени съдове от предримската и римската епоха, старобългарска тъмносива, черна и червена керамика, каменни саркофази от дялани плочи, мраморни релефи и множество токи, накити, оловни печати. Преди около 2500 години местните тракийски племена установяват търговски взаимоотношения с Гърция. Срещу селскостопанска продукция били внасяни зехтин, вино и фино изработени съдове. Открити са множество сребърни монети, мечове, статери.

Традиции, празници и обичаи

Християнски празници ЯНУАРИ

5 януари - Зимен Кръстовден

Празникът се нарича още Неядка. Задължително се спазва строг пост. Свещеникът обикаля домовете и ръси светена вода, за да изгони нечиститите сили, които властват по време на Мръсните дни. Всеки трябва да пийне от кръстената вода, за да изгони злото от себе си.

6 януари – Богоявление /Йордановден/

С този празник завършват Мръсните дни. Свещеникът прави водосвет на местната река или езеро и мята кръста във водата. Ергените се хвърлят да го извадят. Който успее, ще е най-здрав и честит през цялата година. Всички се пръскат с осветената вода, за да се избавят от болести. Малко от нея се взема за вкъщи и се използва за лечение. Има поверие, че ако хвърленият във водата кръст замръзне, годината ще бъде здрава и плодородна.

7 януари – Иванов ден

Празникът е посветен на Йоан Кръстител-светеца, кръстил Христос в река Йордан. На този ден се къпят младоженците и децата за здраве. Младите новобрачни двойки гостуват на кумовете, като им носят вино, хляб и месо.

8 януари-Бабинден

Празникът е посветен на бабите-акушерки, родилките и здравето на децата. Рано сутринта бабата посещава всеки дом, където е бабувала. Изкъпва новородените и измива очите на по-големите деца, булките и момите. Челцата на децата се намазват с мед и масло за здраве. Следобед жените отиват с дарове при бабата. Правят се богати трапези и Женски веселия.

16 януари-Южници-верижници

Това е първият празник в годината, посветен на гръмотевицата. На този ден не се работи, шие и носи ушито в този ден.

17 януари-Антоновден

Празнува се за предпазване от болести. Строго се спазват забраните да не се вари боб, царевица, леща, за да не боледуват децата от шарка. Месът се и се раздават намазани с мед питки, за да не се сърдят болестите и да не нападат хората.

18 януари-Атанасовден

В народната вяра този празник бележи средата на зимата. Светецът властва над студовете и е покровител на домашните животни. От дебелината на снега се гадае какъв ще бъде берекетът през лятото. Колкото по дебела е снежната покривка, толкова по плодородна ще е годината.

20 януари-Петльовден

Тогава майките колят за момчетата петле, за да са потентни, а за момичетата - кокошка, за да забременяват. Меси се и пита с мед. Част от нея, както и от птицата, се раздава на съседите. На 20 януари не се работи. Вярва се, че този ден е черен и ако се подхване нещо в къщата, ще умре някой от семейството. Не се правят годежи и сватби, за да не овдовеят младите рано.

25 януари - Ден на св. Григорий

Празникът е известен още като Зимен Гергьовден. Наименованието му разкрива връзката с пролетния празник и показва, че зимата, колкото и люта да е, скоро ще си отиде. Светецът покровителства болестите, затова на 25 януари хората си раздават медени питки за здраве. Празникът дублира почти всички забрани и практики, характерни за Атанасовден, тъй като св. Григорий и св. Атанас са братя и помагат на хората да не ги ловят болестите.

Февруари

1 февруари- Трифоновден

Празникът на лозарите Трифон Зарезан е смятан за най-сигурния остатък от култа към Дионис по нашите земи. Чества се със специални ритуали, в които участват само мъже. Всеки получава от жена си ядене /обикновено кокошка, пълнена с ориз и булгур, сварена и след това запечена на пиростия/, хляб и задължително вино. Затъква в пояса си косера за кроене на пръчките и отива на лозето. Там се прекръства три пъти, обърнат на изток, и отрязва най-напред 3 пръчки. Така започва "закрояването на лозите". На някои места, като се съберат голяма група лозари и нарежат повече пръчки, един от тях се скрива зад купа, а другите му викат: "Къде си, Трифоне?". Той отговаря: "Не се виждам от грозде!" Мъжете предварително се разбират кого да изберат за цар на лозята, т.е. за Трифон - трябва да е добър лозар, богат и щедър човек. Когато свърши кроенето на лозята, лозарите сядат на земята, поставят в средата три китки от босилек и лозови пръчки, вързани с червен конец. Най-старият казва: "Който е честит, нека вземе китката и да стане Трифон!" Понасят го на ръце, за да го качат на специален колесар и да тръгнат към селото. С песни, шеги и пожелания обикалят всички къщи. Домакините изнасят медни съдове с вино и черпят. Каквото остане, се излива на главата на царя за здраве. Понякога той е толкова залят с вино, че се налага да се преоблича. Накрая, все така качен на колесара, го отвеждат до дома му. Този обичай с изливане на виното върху главата е много стар и води началото си от древна Тракия. Християнският светец Трифон няма нищо общо с този празник. На този ден се извършват и гадания за времето през годината - ако вали сняг, реколтата ще е богата.

От 1 до 3 февруари - Вълчите празници

Тогава жените не трябва да чистят, да перат, да плетат, да решат косите си с гребен, за да не бъдат нападнати хората от вълци и да не изядат вълкът стоката им. На 2 февруари е Вълча Богородица. Жените не работят, за да не раждат бебета с белези. Спазва се полово табу. Не се режат хляб, конци или дърва, за да са здрави децата. Момичетата вярват, че какъвто мъж срещнат първи през този ден, за такъв ще се омъжат - по външен вид и по нрав. На 3 февруари е Зимен Симеоновден. Това е един от най-лошите дни през годината. Свети Симеон оставя белези и рани на хората, ако не уважават празника му. В негова

чест не се работи с вълна, не се изхвърлят пепел и смет навън. По това, какъв човек ще дойде първи в къщата, се гадае дали ще се раждат мъжки или женски животни.

Март

1 март - Баба Марта

Още преди изгрев слънце домът се почиства основно, за да не се разяри Марта и да не прати лошо време. Най-важен обичай на този ден е връзването на мартеници. Те се правят от усукани червени и бели конци и се носят за здраве и против уроки. Свалят се при идването на първите прелетни птици. През този месец се извършват гадания. На 1-ви всеки си измисля по една дата от март и следи какво ще бъде времето тоя ден. Ако времето на този ден е хубаво, годината му ще е успешна.

1 март- Въртоглав четвъртък

Не се работи с прежда, за да не го боли човек главата. Прави се обреден хляб, прекадява се и половината от него се слага в храната на животните, а другата половина се пази за лек при главоболие.

2 март- Черен петък

Това е най-лошият ден през годината. Вярва се, че този петък е предводител на всичките 12 лоши петъка. Човек не трябва да работи, за да се предпази от болести и за да не се унищожи реколтата от градушка. Жените не бива да се мият и решат на този ден.

Тодоровден - /6 дни след Сиропустни заговезни/

Според вярванията св. Тодор съблича деветте си кожуха и отива да измоли лятото. На празника жените правят хлебчета под форма на подкова или конче, украсяват ги с ядки и ги раздават за здравето на жребчетата. От хлебчетата се слагат парчета и в храната на животните. В този ден жените мият косите си с вода, в която има слама от яслите на конете – смята се, че така косата им ще расте гъста и буйна. С празника свършва Тодоровата седмица.

Сирни Заговезни - /мени се всяка година/

Най-важен за празника е обичаят, наречен “прошка”. Още преди обяд младоженците тръгват на гости у кумовете и своите възрастни родственици и побратими. Целуват им ръка и им искат прошка. ”Господ да прощава, опростен да си“ благославят възрастните. Вечерта домочадието се събира около трапезата, подредена с гозби от риба, баница със сирене, яйца, мляко и бяла халва. Най-малките с нетърпение очакват традиционното “хамкане” / “ламкане” или “люскане”/. Сядат в кръг на пода, а баба им завързва парче халва, сирене или сварено яйце на дълъг червен конец от вълна или коноп. Другия край на конца тя завързва на тавана или на хурката. Децата се мъчат да захаят парчето, държейки ръцете си отзад. Накрая бабата запалва конца. По това как гори той, предсказва плодородна ли ще е годината и дали неженените млади от семейството ще се задомят. Пепелта от изгорелия конец се пази като лек. След вечерята мъжете излизат на двора и стрелят с пушки – така известяват началото на Великите пости. Ергените палят огньове, наречени “олелия”, ”орадия”, ”урбалки”, ”сирница”. Когато попрегорят, ги прескачат за здраве, изричайки римувани, често еротични стихове. Трябва пламъкът да е висок - вярва се, че

докъдето стигне светлината му, дотам през лятото няма да падне градушка. В Източна Тракия и на някои места в Родопите и Добруджа кукерски дружини /мъже, главно ергени/ обикалят всички домове, пожелавайки здраве, плодородие и благополучие. Водачът се нарича “хаджия”, ”баба”, “кукерска булка” или “цар”. Облечен е в парцаливи дрехи и носи парцалено бебе, задължително е да бъде добър стопанин или баща с първо мъжко дете. Кукерите представят комични сценки, гонят с дървен фалос бездетни жени. Със синджири ловят хора, които не са си платили данъците. Накрая получават храна от домакините и се събират на площада. Празникът завършва със символичното убиване на “царя” и неговото възкръсване.

Април

Лазаровден

Празникът се чества винаги предпоследната събота преди Великден. Евангелското писание свързва деня с факта, че Христос е вдигнал Лазар от гроба. Светецът е покровител на нивите, пастбищата и горите. На Лазаровден жените омесват погача с мед и я раздават за берекет. Най-важният обичай на празника е лазаруването. Момите обикалят къщите и нивите и пеят песни за плодородие. Девојка, която е лазарувала, вече може да се омъжи, защото според народната вяра не може да бъде нападната и залюбена от змей. Следобед момичетата се събират за т.нар. надпяване на пръстените.

Връбница /Цветница/ - последната неделя преди Великден

Това е празникът на цъфтежа и събуждането на природата. Сутринта се ходи на църква, от която всички отнасят в къщи осветени върбови клонки. После ги правят на венчета и ги поставят на домашната икона и външната врата на дома. Те се използват за лек против уроки и уплаха и против гръм. Слагат се до брашното, за да няма в него червеи, закачват се по градината, за да не се въдят къртици. С тях захранват пилетата, а със зелена пръчка се извеждат говедата на паша, за да са здрави. На Връбница се яде риба, подобно на Благовещение и Никулден.

Страстна седмица

Седмицата преди Великден се нарича Страстната седмица. Там всеки ден е велик – свързан е с мъките и страданията Господни от деня на залавянето до деня на възкръсването. На Велики понеделник и Велики вторник се почиства цялата къща. Всички черги и одеяла се изпират, къщата се белосва, дворът се измита, а сметта се изгаря. На Велика сряда жените не трябва да работят никаква домашна работа, особено ако е свързана с шиене и плетене.

Възкресение Христово – Великден

Празнува се на различни дати, 49 дни след Заговезни – винаги в неделя. Библейската легенда разказва как след Разпети петък, Христос бил свален от кръста и погребан в събота сутринта. Когато в неделя, на третия ден, майка му и Мария Магдалена отишли да прелеят гроба му, видели, че тай е празен. Синът Човешки и Божий бил възкръснал...

В четвъртък преди Възкресение се боядисват великденските яйца. Първото червено яйце се оставя пред иконата на Богородица, второто – за обредния

хляб, с третото се прави кръстен знак на децата за здраве и се заравя в житото, в лозето или градината за плодородие.

В съботния ден се месят козунаци, обреден хляб или “кукли” /хлебчета с червено яйце в средата/, раздават се на кръстниците и роднините. В неделя се приготвя великденското агне.

На Великден, след черковната служба, християните се поздравяват с “Христос възкресе”. Отговорът е “Наистина възкресе”.

МАЙ

1 Май - Еремия

Това е денят на змиите. Вечерта на 30 април се извършва обредно гонене на влечугите. Жените и децата обикалят къщите, улиците и дворовете с дрънкащи предмети и изричат заклинания. Пали се огън. На самия празник срещу ухапване от змия се газят глина. Жените не плетат, за да не ходят змии след тях. Мъжете не вършат селскостопанска работа, за да не се разваля зърното. Бременните не работят нищо, за да са здрави децата, които ще се родят. Бездетните и болните жени се търкалят рано сутринта по тревата, за да се излекуват. Змията символизира мъжкото оплождащо начало. Тя е символ и на земята, на нейната влага и плодородни сили. Змията има целебна сила за неплодните съпруги и лишените от полова потентност мъже. За да се сдобият с дете, съпрузите се опушват с кожа от змия или хвърлят дрехите си върху две сплетени змии. Само на Еремия змийският цар излиза от леговището си. На опашката си той има безценен камък. Ако човек се снабди с него, ще може да лекува и да разбира езика на животните.

6 Май – Гергьовден

Денят на Свети Георги – покровител на земеделците и скотовъдите. От началото на века – обявен и за Ден на българската войска и храбростта. В българската иконография Свети великомъченик Георги Победоносец се изобразява като млад, силен мъж, възседнал бял кон и с дълго копие, забито в устата на страшен змей. На този ден се приготвя жертвено агне, с чиято кръв се прави кръстен знак по вратите на къщите и челата на децата за здраве и успех.

11 Май – Свети Равноапостоли Кирил и Методий

Празник на създателите на славянската писменост – братята Кирил и Методий. Рано канонизирани светци били чествани от църквата поотделно и в деня на смъртта им. В последствие обединили празника им. След Освобождението 11 май става всеучилищен празник. Тогава се ражда идеята за специален химн. ”Върви народе възродени” е създаден през 1900/1901 г. по стихове на поета Стоян Михайловски и музика на Панайот Пипков.

12 Май – Герман

В навечерието на Герман се извършва обредът ”Пеперуда”, за да вали дъжд. Главната участничка е момиче сираче или първородно дете. Ако то е с живи родители, майка му не трябва никога повече да забременява, защото вместо дъжд ще вали град, а първородната ѝ ще полудее. ”Пеперудата” се съблича гола и се окичва със свежи клонки и треви. Така обикаля къщите и нивите заедно със своя дружина от девойки. Непрекъснато ръси вода наоколо, а момичетата пръскат нея. През цялото време се пеят песни за измолване на дъжд. След това

се прави обща трапеза, на която се поставят обреден хляб, месен в мълчание, фасул, варено жито или царевица. Понякога се коли и агне за курбан. На 12 май е Герман. Изпълнява се обред срещу градушка и за предизвикване на дъжд. Изработва се глинена мъжка фигура, която се погребва в реката. Глината символизира земята. Празникът завършва със смях и обща трапеза.

21 Май - Св. Св. Константин и Елена.

На този ден веселбите са задължителни. Не бива да се работи заради вярването, че св.Елена “носи в ръкава си градушка” и разсърди ли се, ще я изсипе над реколтата. На този ден в селата от Черноморието в района на Странджа след залез слънце се изпълняват танци върху жарава. Това са така наречените нестинарски игри. В Родопите празнуват овчарите. За здраве се пие вода от свещените извори. Според вярванията запаленият на празника огън предпазва хората от злини. В чест на св. Константин и майка му св. Елена жените пекат обречени курбани - ако някой от родата е прекарал тежка болест или премердие. Мъжете, които си харесат булка на 21 май, са късметлии – съпругите им ще са отлични домакини и ще им раждат синове.

Юни

2 Юни – Задушница

Това е най-голямата – Лятна задушница. Наричат я и Черешова, защото на нея освен жито, задължително се раздават и череши. Жените боядисват повторно червени яйца, носят ги на гробищата и ги раздават за душите на мъртвите.

4-9 юни – Русалийска неделя

Седмицата от понеделник до събота се празнува в чест на сестрите на самодивите - русалиите. Те носят със себе си влагата и плодородието, но същевременно са опасни за хората. В понеделник, сряда и петък не се работи, а през останалите дни от седмицата - само до обяд. В лозе не се влиза, за да не му опада цветът. На нива не се ходи, за да не полудее човек. През деня не се спи, особено на открито. Спазва се полово табу. Не се пере и шие. Не се яде блажно. Против русалии всеки трябва да носи в пазвата си пелин, орехова шума или акация. Болни и недъгави могат да преспят на русалийски извор, както това се прави на Спасов ден, за да оздравеят.

13 юни - Спасовден

Празникът е винаги 40 дни след Великден. На този ден се вика дъжд, защото се вярва, че ако вали, реколтата ще е обилна и годината ще е богата. Спасовският дъжд е скъп - капката струва колкото жълтица. За да няма градушка, не се пере, не се шие, не се работи на полето. Поверието е, че душите на мъртвите, дошли на земята по Възкресение Христово, се прибират на небето. Ако човек иска да види свой починал роднина, трябва рано сутринта мълчешком да отиде при пуст кладенец и да се огледа в него. Вместо лицето си, ще види образа на мъртвия. За душите на покойниците се раздават жито и череши, а на гробището се носят орехови клонки, за да пазят сянка на умрелите. Разпространен е обичаят “ходене на росен”. Болните и бездетните се търкалят по тревата, за да се излекуват. Или пък отиват на места, където расте лековитата билка росен и

ходят по нея. Която жена иска да се омъжи, трябва да носи през целия ден дреха, взета от млада невеста. От веселбите, с които завършва празникът, остава и поговорката: "Те ти булка, Спасовден!", с която се подчертава неочакваността на някакво събитие.

24 Юни – Еньовден

Празникът се намира най-близо до лятното равноденствие /22 юни/ и отбелязва прелом в годишното време. Тогава слънцето грее най-силно, а "Св. Еньо започва да си кърпи кожуха и да се приготвя за зимата". На този ден росата е лековита и хората се къпят за здраве в нея. Водата има магическа сила. По тъмна доба срещу Еньовден се взема при пълно мълчание вода от чист сладък извор. През нощта не се пие вода и не се налива, а на самия празник не се пере, за да не се разболе някой от дома. Слънчевите лъчи помагат срещу болести. Всички дрехи се изнасят на открито, за да се напекат. Срещу празника се берат 77 и половина билки, които лекуват всички болести. Магьосници могат да берат чуждото имане и да отнемат плодородието. Девоjkите правят наричания за женитба. За предпазване от градушка не се работи. Прескачат се огньовете за здраве.

29 Юни – Петровден

В този ден християните отдават почит на апостолите Петър /един от дванадесетте апостоли и любим ученик на Христос/ и Павел /активен пропагандатор на християнството/. Според народното вярване Св. Петър държи ключовете от рая, а грешните изпраща в ада. Тогава свършват шестте дни петровски пости. Отговява се с петровско пиле, като се вари курбан.

Юли

20 Юли – Св. Илия

Денят се празнува за предпазване от градушка и гръм. Гръмотевицата може да разруши къща, да убие хора. Тя се праща на човек като наказание за греховете, които е извършил. Власт над тази природна стихия има Св. Илия. Според вярванията той препуска по небето с колесница и от търкалянето на колелата ѝ се получава небесният огън. Като жертва в чест на светеца се коли петел. Старите хора казват, че ако на Илинден гърми, орехите и лешниците през годината ще бъдат червиви и празни.

22 юли-Св.Мария Магдалина

Св. Мария Магдалена е сестра на Св. Илия, наричат я Огнена Мария и се тачи за предпазване от огън и пожар. В деня на празника има забрана за домашна и полска работа и палене на огън.

25 юли- Успение на Св.Анна

Св. Анна закриля майките и бременните. На този празник жените не работят, защото в противен случай ще раждат трудно или ще помятат. В чест на светицата се месят пити и се раздават за здравето на децата.

27 юли – Св.Пантелей

Св. Пантелей се почита за предпазване от поройни дъждове и наводнения. Раздават се хлябове, палят се свещи, принасят се обречени курбани. Светецът помага на хората с болни очи. Много лековити извори, особено в Странджа и

Родопите, носят името му. На празника болните се мият с изворна вода, за да се излекуват. Според народните поверия денят се счита за лош. Затова не се подхваща никаква работа, но може да се тръгне на път. Светецът се нарича Пантелей Пътник, защото тогава прелетните птици започват да се събират на ята, за да полетят на юг. Време да посетите тъста си.

Август

1 август – Св.Макавей

От първия ден на месец август се празнуват дванайсетте дни Макавеи. Всеки от тях е наречен на месеците през годината. По това какво е времето през тези дни се гадае за времето през съответния месец. Първият от дните отговаря на м. септември, вторият - на октомври и т.н. На 1 август всички зетъове отиват у тъста си на гости и го даряват. Той от своя страна ги черпи с вино и питки. От Макавей започва постът, посветен на Успение Богородично. Той трае две седмици. Тогава не се яде блажно и има полово табу.

6 август- Преображение Господне

Празникът бележи границата между лятото и есента. Оттогава денят намалява, влечугите се скриват по дупките си, а лястовиците започват да отлитат на юг. В Родопите казват, че Господ пуска бразда от небето и с това дава знак, че есенниците могат да се засяват. Рано сутринта на празника се освещават чепки грозде в църквата и се раздават. От този ден нататък се разрешава яденето на грозде и къпини. Въпреки че къпините узряват по-рано, те не се берат до празника, защото са “дяволско грозде” и не трябва да се консумират преди божие творение – гроздето. На Преображение не се пере и мие.

15 Август- Голяма Богородица

Това е най-таченият летен празник. С него се отбелязва смъртта на Богородица. Светицата предпазва най-вече децата - от бедствия, зли сили и болести. Помага на майките да раждат лесно, а на мъртвите - да бъдат опростени греховете им. Затова край църкви и манастири, носещи името на християнската светица, на този ден се правят обречени курбани. Раздава се обреден хляб, наричан Богородична пита. Питата, сиренето, медът, гроздето и динята са както за здраве, така и за душите на мъртвите. Всичко, което се раздава, се освещава в църквата. На празника свършва двуседмичният пост, посветен на Божията майка.

29 Август - Секновение

Секновение е един от най-лошите дни през годината, защото тогава юдеите отсекли главата на свети Йоан Кръстител. Заради пролятата кръв на светеца не се пие червено вино и не се ядат плодове с червен цвят. За да се предпазим от рани и порязване, не се работи. На Секновение денят и нощта стават равни. Времето захладнява, а водата в реките застудява. Никой не трябва да се къпе в открити водоеми, за да не се разболе. Денят се свързва с поверието, че на 29 август всички змии, гущери, самодиви и злосторни демони се прибират по леговищата си. За предпазване от зли сили през нощта срещу Секновение се палят огньове.

Септември

14 Септември - Летен Кръстовден /Гроздоберник/

Спазва се строг пост, за да не страдат хората от болки в кръста. Раздават се пити. Кръстът се изнася в средата на храма, богомолците го целуват и му се покланят. Няма забрана да се работи. Започва бруленето на орехи, гроздоберът и сеитбата.

17 Септември - Вяра , Надежда , Любов

На 17 септември се честват светиците Вяра, Надежда и Любов и майка им София -те носят мъдрост, вяра, надежда в бога и любов към ближните.

Октомври

14 Октомври - Петковден

Тогава приключва активната стопанска работа. Започват сгледите, годежите и сватбите. На този ден заплождат домашните животни. Жените раздават питки, за да е здрав добитъкът. Света Петка е покровителка на децата и семейството, затова на нейния празник се освещават новите жилища. Коли се мъжко животно, а свещеник благославя къщата. Новодомците канят на курбан роднините, като колят теле, агне или пиле. Животното трябва задължително да е мъжко. Гостите носят подаръци - домакински съдове или храна. Чуждите съдове се връщат на следващия ден и то пълни, за да не избяга благополучието от дома. При прекрчаването на прага гостите могат да дадат и пари, та да са заможни стопаните. Преди да почне гощавката, идва свещеник, който ръси светена вода, благославя къщата и остава на почерпката. От Петковден до Димитровден /26 октомври/ се забранява домашната работа с вълна, кроенето и шиенето. Който носи дреха, направена през този период, ще се разболее, а след като умре, ще стане вампир.

26 Октомври-Димитровден

Свети Димитър е покровител на зимата и студа. Според легендите той язди червен кон и изсипва снега от дългата си бяла брада. Празникът отбелязва поврат в годишното време и край на селскостопанските работи. На този ден или на следващия се освобождават старите наемни работници и се цанят нови за следващата година. Гадае се. Ако месечината е пълна, ще има много мед. Ако не е – кошарите ще са празни. В някои села на Димитровден се извършва обичаят полазване. Гледа се какъв човек ще влезе най-напред в къщата. Богат и имотен ли е - ще има берекет. Ако е беден, новата реколта ще е слаба. Именничките черпят с кокошка, а именниците – с петел.

Ноември

8 Ноември - Архангеловден

Свети Архангел Михаил е сред най-тачените светци, защото е повелител на смъртта. Той е небесният пратеник, който прекъсва живота на всеки човек. Архангелът вади душата с нож или подава ябълка на умиращия. В този ден се прави курбан овен и се меси Рангелов хляб. От тях се раздава на съседите и

близки за лека смърт и здраве. Много семейства избират светеца за свой покровител, за да ги пази.

30 Ноември - Андреев ден

Празникът се свързва с вярването, че денят започва да нараства колкото едно просено зърно. Старите хора казват, че св. Андрей прогонва “зимата и дългите нощи”. На този ден задължително се варят житни и бобени зърна. От готовото вариво се хвърля най-напред в комина, за да са високи посевите, след това трябва да се опита от всички членове на семейството. Наедряването на зърната символизира не само богата селскостопанска реколта, но и увеличаване на рода. От обредното вариво се дава най-напред на младите булки, за да забременяват. Дава се и на животните, за да се плодят.

ДЕКЕМВРИ

5 декември- Св.Сава

Св. Сава, от една страна, се възприема като жена светица, сестра на св. Варвара и св. Никола, която е покровителка на чумата, а от друга – като мъж светец, покровител на вълците. Но основната обредност на Савинден е женска. Извършват се обреди за сполучлива женитба, като девойките пресяват брашно през обърнато наопаки сито и водят обреден диалог с възрастна жена.

6 декември- Никулден

Ако Св. Илия властва над небесните мълнии, а архангел Михаил в подземния свят, то Св. Никола е господар на пространството между земята и небето. Той пази хората от потоп и удавяне. Чества се при тежко преживяно прежеждие или избегната беда. Патрон е на моряците, рибарите, търговците и на кираджиите. Освен това помага на младите хора да се оженят. На този празник задължително се яде риба или поне трябва да потриеш зъбите си с рибена кост, за да си богат през следващата година. Трапезата е кадена и не се вдига цял ден. Освен шаран в тесто се готвят още постни ястия – сарми, фасул, царевица, чушки. Св. Никола може да се избере и за патрон - светец на дома. В такъв случай в този ден не само се прави, но и се раздава рибен курбан всяка година.

9 Декември-Св.Анна

9 декември се чества зимната св. Анна. Светицата е майка на Богородица. Закриля семейството, бременните, децата и девойките. Ако не сте семейни, можете да направите гадание. Засадете пшенични зърна в гърне, а после потопете клонки от ябълка или вишна във вода. Ако пшеницата покълне и клонките се разлистят ,през следващата година ще минете под венчило. На празника на св. Анна жените не работят, за да не се разболяват децата. Мъжете не бива да напускат града или селото, за да не ги примамят и отвлекат самодивите.

20 декември-Игнажден

Той слага началото на коледните и новогодишни празници. В този ден е първата кадена вечеря. Трапезата е изцяло постна. Освен ястията се слагат сурово жито и цели орехи. Опича се пита, на нея се забожда свещ. По време на каденето се изричат благословии, като пепелта от обреда, суровото жито и недогорялата

свещ се запазват, за да се ползват през останали кадени вечери по време на коледните празници. Според християнската традиция от Игнажден започват родилните мъки на Богородица. От този ден до Коледа жените не работят, за да раждат лесно. Майките приготвят кравайчета за децата, за да са здрави.

24 Декември-Бъдни вечер

На трапезата на Бъдни вечер питката заема централно място на масата, защото тя е символ на ситост, плодородие и живот. На нея се забожда свещ, която след това се пази за лек. Свещта не се духа, а се угасва с пръсти, за да не лумне огънят по житата. Ястията са 7 или 9. Цифрите не са случайни, седмицата символизира целостта, завършеността и новото начало. С деветката се измерва не само продължителността на бременността и времето, необходимо за раждането на бога син, а това число символизира и завършека на започнатото. Трапезата не се вдига, за да има храна за мъртвите. Чрез помена живите измолват съдействие и защита от мъртвите си предци покровители за идната година.

25 Декември – Рождество Христово – Коледа

На раждането на Христос църквата посвещава вечерната служба на 24 декември и утринната на 25 декември. Рано сутринта тръгват коледари, които пеят песни – възхвала на трудолюбието, на хубостта на девойките, на сплотеното семейство. Стопаните ги даряват с краваи, орехи и плодове. Коледа се празнува три дни. Елхата, направена на бъдни вечер остава до Богоявление.

25 Декември- 5 януари- Мръсните дни

С Коледа започват Мръсните дни и те продължават до Йордановден. Тогава хората не се женят, децата не се зачеват.

Коледуване в Минерални бани.

У нас коледарите ходят на така наречена суха Коледа /23 срещу 24 декември /. Облечени в носии, с дрянови криваци те тръгват от къща на къща, за да пожелаят на стопаните здраве и берекет. Селото се разделя на няколко махали и всяка група обхожда своята махала. В къщата на стопанина коледарите пеят песни, а стопанката ги дарува с колаци, орехи, бонбони, ябълки, сушени плодове. Така неусетно настъпва зората и коледарите трябва да се прибират, защото се коледува по тъмно.

Мюсюлмански празници

Имената на месеците и тяхната продължителност:

1	Мухаррам	- 30 дни
2	Сафар	- 29 дни
3	Рибиу-л-ануал	- 30 дни
4	Рабиу –с-сани	- 29 дни
5	Джумада-л-уля	- 30 дни
6	Джумада-с- сания	- 29 дни
7	Раджаб	- 30 дни
8	Шаабан	- 29 дни
9	Рамадан	- 30 дни
10	Шауал	- 29 дни
11	Зу-л-кида	-30 дни
12	Зу-л-хиджа	-29/30 дни

РАМАЗАН БАЙРАМ

Основно задължение на всеки мюсюлманин е да пости един месец в годината. Това се извършва през деветия месец Рамадан според мюсюлманския календар и **почти съвпада** с християнските коледни пости между ноември и декември. Указания за този пост са дадени в Корана, Сура 2.

Самият празник Рамазан байрам се празнува непосредствено след 30-дневните пости /оруч/ и се приема като голяма милост от вярващите. Смята се, че по време на постите те се борят със злото и успяват да победят. Освен угощението, тогава всички по-млади искат прошка от възрастните. Празникът Рамазан продължава три дни. През първия ден се приготвят катми /чурек гюн/ и мекици, които се раздават. Децата обхождат къщите, където ги даряват с мекици и бонбони. Същинският празник – Аслъ байрам е на третия ден. Той започва с рамазанска молитва в главната джамия. Непосредствено след службата започват поздравленията на по-младите към по-възрастните мъже, с целуване на ръка и докосване на челото и брадата с поздрава: "Байрамънъз мубарек олсун", което означава:"Благословен празник на разговяването". Възрастните отговарят: "Чок яша"- "Много да живееш".

След поздравленията, всички се прибират по домовете си, където жените са приготвили капама - месо със ориз, баници и баклава. Угощението е за изкупление и опрощаване на греховете. Всички дават и "закат"- милосърден жест към близки и съседи.

ШЕКЕР БАЙРАМ

Така се наричат последните три дни от Рамазан байрам. Вярва се, че тъкмо през тези три дни Аллах е предал Корана на своя пророк Мохамед.

КУРБАН БАЙРАМ

Най-големият мюсюлмански празник е Курбан байрам, наричан още Коч байрам. Той съответствува на християнския Великден и еврейската Пасха. Датата му е подвижна.

Това е празник, в който се принася жертва в името на Аллах за изкупване и опрощаване на сторените през годината грехове. Вярва се, че както тече кръвта на животното, така отпада грехът.

Денят преди Курбан байрам се нарича Ариффе или Ариф и е посветен на мъртвите. Приготвят се хляб, катми, ориз с мляко и се раздават за душата на мъртвите. Ако има наскоро починал човек, в този ден колят курбан, защото вярват, че той чака.

Курбан байрамът започва сутрин в джамията с голяма молитва, която се състои от две части: обикновен намаз – сабах и тържествен намаз – байрам. След това, мъжете се прибират в къщи, където най-старата жена е “къносала” жертвеното животно още преди изгрев слънце. Курбанът винаги се нарича, т. е. посвещава се обикновено на главата на семейството. В случаите, когато курбанът е посветен на момче или момиче, се казва бекяр курбан. Клането се извършва от човек, който знае специална молитва “текбил”. Ножът, с който ще се заколи курбанът, се освещава предната вечер в джамията и с него могат да се заколят до двадесет животни за празника.

ХАДЖ, ХАДЖИЛЪК

Хадж е обред, който се изпълнява по време на Курбан байрам.

Всеки мюсюлманин, който има възможност, веднъж в живота си е длъжен да се поклони в дните на Курбан байрам в Мека и Медина /Саудитска Арабия/. От такава поклонение се връщат “хаджии”, както и поклонниците в Йерусалим.

АШУРА БАЙРАМ

Ашура байрам се празнува 30 дни след Курбан байрам. Този празник е продължение на Деня на прошката. На този ден обикновено се приготвя сладка каша от зърнени култури и месо, нарочно оставено от курбана. Празникът има смисъл, ако всеки успее да нахрани гладен човек, да приюти пътник, да посрещне гост, независимо то неговата народност или вероизповедание.

ХЪДЪРЛЕЗ / 6 МАЙ /

На 6 май мюсюлманите в България празнуват ХЪДЪРЛЕЗ – празник, посветен на двамата светци – Хъдър и Илияз, покровители на хората, животните и плодородието. Той се приема за начало на лятото и е свързан с ритуали и обичаи за здраве, берекет и женитба в различните краища на страната.

ЯМУР ДУВАСЪ (МОЛЕБЕН ЗА ДЪЖД/

Този обичай няма определена дата. При засушаване, ЯМУР ДУВАС се извършва от ходжите. Те четат молитви, а хората хвърлят камъчета във водата, пръскат с нея първородни деца. Жените месят постни питки, младите момичета играят “дудулки”- пеперуди.

МЕВЛИД /МАУЛИД, РОЖДЕНИЕТО НА МОХАМЕД/

На 29 август се празнува рождението на Мохамед. Празникът бил наречен “Нощта на рождението”. На този ден мюсюлманите четат молитви, варят булгур, пилаф и пият шербет. Правят се общи мевлиди /ритуални песни/ в джамията, посветени на всички покойници от селището. Колят и курбан.

РАДЖЕП БАЙРАМ /МИРАДЖ/

Този празник е свързан с преданието, според което Мохамед възседнал фантастично същество, отишъл до Йерусалим и оттам – до седемте небеса при престола на Аллах, с когото разговарял. Неговата дата в мюсюлманския календар се колебае между 17 рамадан и “Нощта на пътешествието”. За мюсюлманите тази нощ е допирна точка между два свята – светът на реалността и вселената на отвъдното.

КАСЪМ

Празникът КАСЪМ, който съответствува на християнския Димитровден, се счита за начало на зимата. По него предричат какво ще е времето през следващата година.

ЙЕДИ КЪЗЛАР АШЪ / ГОЗБАТА НА СЕДЕМТЕ МОМИЧЕТА/

Този празник се отбелязва в края на октомври, непосредствено след прибиране на реколтата. В него участвуват само момичета и млади невесты. Седем от тях приготвят обредна храна – кешек – пюре от жито или царевица от новата реколта и птиче месо. Костите от него се заравят в нива за плодородие.

БОДЖУК

Шестдесет дни след КАСЪМ мюсюлманите отбелязват БОДЖУК, който по време на празнуване отговаря на християнското Рождество Христово. Мюсюлманите употребяват израза “Кърмъзъ кан дюштю карън юстюне”, което преведено означава “Червената кръв падна върху снега”. Ритуалната храна на този празник прилича на християнската трапеза на Бъдни вечер, с обичайната питка с пара за късмет.

МАРТ ДОКУЗУ или ИЛЪК БАХАР

На този ден празнуват първа пролет и края на зимния период. Готвят ядене от лобода, коприва и пресен лук. Събират съчки от хвойна, палят огън, който прескачат за здраве, против уроки и болести.

Стратегията е приета с Решение № 110 от 29.04.2005 г. на Общински съвет Стамболово.